

18.11.2015

**Obraz osoby duchownej w dziewiętnastowiecznych pamiętnikach,
dziennikach i twórczości literackiej polskiego kleru**

Autor: Beata Anna Polak

Dziedzina: Historia literatury oraz krytyka i interpretacja literacka

Instytucja: Instytut Badań Literackich PAN

Promotorzy: Barbara Sienkiewicz

Recenzenci: Józef Bachórz, Marta Zielińska

Zadania badawcze

Za swoje zadanie autorka rozprawy uznała: po pierwsze, odczytanie i zestawienie najważniejszych cech obrazu polskich duchownych dziewiętnastowiecznych wyłaniającego się z pozostawionych przez nich zapisów memuarystycznych; po drugie, krytyczne uchwycenie, wskazanie i interpretację tych elementów owego obrazu, które można uznać za cechy właściwe literaturze i klimatowi artystycznemu epoki, jak i tych, które nie tłumaczą się ani zrozumiałym wpływem kontekstu epoki, ani uwarunkowaniami czysto indywidualnymi portretowanych osób. Autorka rozprawy ujawnia i egzemplifikuje także usytuowanie „osoby duchownej” wobec niej samej, wobec instytucji i struktur Kościoła oraz społeczności, w których żyje. Z tak przeprowadzonej krytycznej analizy tekstów wyłania się ukontekstowany autoportret polskiego duchownego dziewiętnastego wieku.

Wybór autorów i metoda

Wybór autorów wspomnień dokonany został pod kątem reprezentatywności typologicznej sylwetek i obejmuje księży, zakonników i zakonnice. Pod uwagę wzięte zostały wyłącznie materiały drukowane.

Praca ma charakter interdyscyplinarny - obejmuje nie tylko analizę historyczno-literacką ale także religijno-psychologiczną, religijno-socjologiczną i religijno-kulturową - w stopniu koniecznym dla stworzenia wspomnianego krytycznego kontekstu.

Struktura

Praca składa się z trzech części. W części pierwszej zestawiono „narzędziowo” materiał potrzebny do analizy świadectw pamiętnikarskich polskich

dziewiętnastowiecznych duchownych, w szczególności pozwalający oceniać charakter i jakość świadectwa ich doświadczenia religijnego (lub jego braku) w stworzonej przez nich literaturze memuarystycznej, obecność (lub brak) w tejże literaturze elementów duchowej autobiografii, a także narzędzia analizy psychologiczno-społecznej sylwetek i ról społecznych duchownych - przede wszystkim na podstawie prac Eugena Drewermanna.

Część druga służy wydobyciu tych elementów przekazu analizowanych pamiętników, które składają się na portret zbiorowy bohaterów. Jest to najpierw prezentacja uwarunkowań społeczno-religijnych, a następnie społeczno politycznych, w których oni działali. Na tej podstawie autorka rekonstruuje portrety dwóch ważnych grup autorów pamiętników: duchownych-zesłańców i duchownych unickich (wraz z ekskursem poświęconym postaci Makryny Mieczysławskiej). Wreszcie, przedstawia wydobyty z pamiętników obraz najważniejszych elementów zbiorowej biografii ich autorów: od sposobu wspomniania ich dzieciństwa, przez lata nauki, w tym w seminarium, po działalność duszpasterską w parafiach i inicjatywy duszpasterskie i zakonne.

Część trzecia to dziesięć „analiz przypadków” - krytycznych portretów wybranych postaci duchownych twórców pamiętników: Zygmunta Szczęsnego Felińskiego, Stanisława Chołoniewskiego, Ignacego Hołowińskiego, Hieronima Kajsiewicza, Honorata Koźmińskiego, Angeli Truszkowskiej, Marceliny Darowskiej, Kolumby Białeckiej, Felicji Kozłowskiej i Placyda Jankowskiego. Portrety te wzbogacają analizy specyficznych zjawisk dotyczących poszczególnych osób portretowanych.

Rozprawę zamyka obszerne krytyczne podsumowanie, w którym autorka odnosi się przede wszystkim do kwestii kontekstu religijno-psychologicznego, religijno-socjologicznego i religijno-kulturowego przedstawionego portretu dziewiętnastowiecznego duchowieństwa.

Data otwarcia przewodu: 29.05.2007

Termin zakończenia pracy: 31.03.2015

Słowa kluczowe: duchowieństwo, pamiętnikarstwo